

Vrublev Michail Alexandrovič - (†1910); zvyčajne považovaný medzi ruských maliarov symbolistického hnutia; v skutočnosti uvážene stál mimo súčasné umelecké trendy, takže pôvod jeho neobvyklej tvorby by sa mal hľadať v neskoršej byzantskej a ranej renesančnej maľbe; v roku 1884 bol povolaný nahradiť stratené maľby z 12.st. a mozaiky v St. Kostol Cyrila z Kyjeva novými; za účelom išiel do Benátok študovať stredovekého kresťanského umenia; tu jeho paleta získala nové silné, syté tóny pripomínajúce dúhovú hru drahokamov; väčšina jeho diel maľovaných v Benátkach sa stratila, pretože umelec bol väčší záujem o tvorivý proces; rovnako ako ostatní umelci spätí so *secesným štýlom*, aj on vynikal nielen v maliarstve, ale aj v užitom umení, ako je keramika, majolika a farebné sklo; tiež produkoval architektonické masky, kulisy a kostýmy; bol členom *abramcevskej kolónie*, ktorá sa usilovala zbaviť ruskú kultúru jej závislosti na západných vzoroch; preslávil sa obrazom *Sediaci démon*, ktorý konzervatívni kritici kritizovali ako „divokú škaredosť“, ale sponzorka umenia Savva Mamontová ho označila ako „fascinujúcu symfóniu génia“ a poverila umelca maľovať dekorácie pre svoje súkromné opery a panské sídla svojich priateľov; za účelom ohromiť verejnosť s duchovným posolstvom, opakovane kreslil zlovestnú tvár démona; napokon sa nervovo zrútil a bol hospitalizovaný v psychiatrickej klinike; Vrubleova duševná choroba bola zahájená poslednou fázou syfilisu; r. 1906 premožený duševnou chorobou a blížiacou sa slepotou prestal maľovať; pozri *symbolizmus; ruskí maliari 19.st., ruskí maliari 20.st., symbolistickí maliari, secesní maliari, postimpresionistickí maliari, ruskí akvarelisti, ruskí keramici*

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%B8%D0%BC%D1%8B>

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE_%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE

http://en.wikipedia.org/wiki/Mikhail_Vrubel



M. Vrublev: Sediaci démon (1890)



M. Vrubel: Pan (1899)



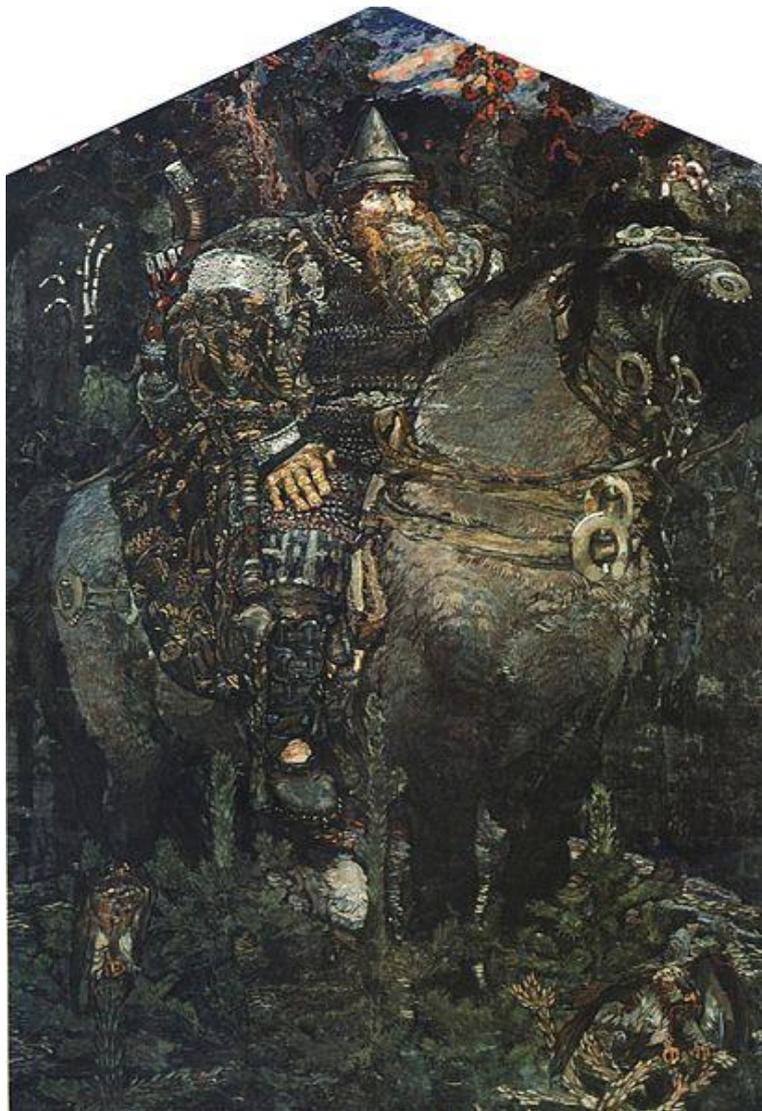
M. Vrubel: Démon (keramika, 1894)



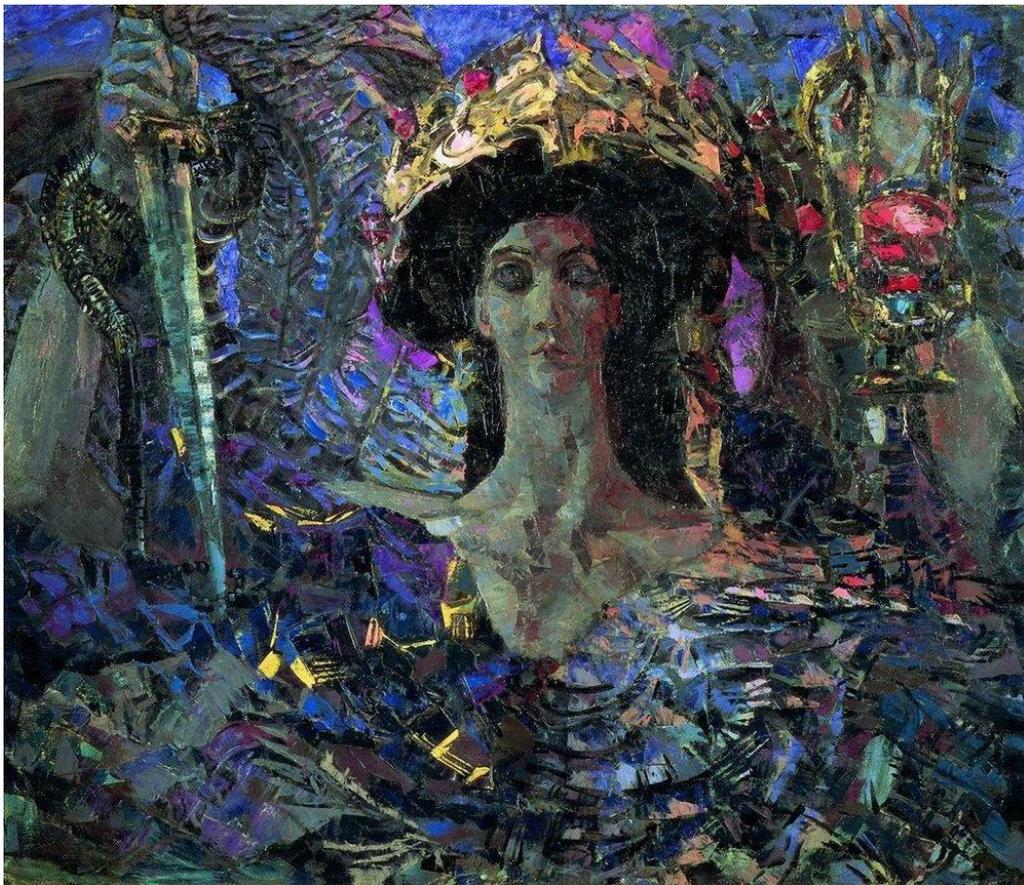
M. Vrubel: Nadežda Zabela-Vrubelová ako Labutia princezná (1900)



M. Vrubel: Perlorodky (pastel, gvaš, uhol, 1904)



M. Vrubel: Bohatier (1898)



M. Vrubel: Šesťkridly seraf. Azrael (1904)



M. Vrubel: Orgován (1900)



M. Vrubel: Padlý démon (1902)



M. Vrubel: Let Fausta a Mefista (1896)

vruborez - tiež *klinorez* alebo *linkorez*; ornamentálna *drevorezba* vo forme *zapusteného reliéfu*; ozdobná rezbárska technika, ktorými sú najčastejšie zdobené bežné drevené predmety určené pre domácnosť; podstatou sú trojuholníkové klinové zárezy zoradené jeden za druhým tak, že tvoria línie; charakter vruboreznej výzdoby je geometrický; niekedy sa tieto techniky užívajú spoločne s technikou *intarzie*; motívy sa najprv na opracovávanom dreve predkreslia a potom sa podľa tejto kresby motívy postupne vydlabávajú špeciálnymi dlátami a rezbárskymi nožmi; vruborez je používaný najmä v ľudovom *rezbárstve*; najstaršie pamiatky pochádzajú z *bronzovej doby*; v tradičnom ľudovom rezbárstve na Slovensku sa najčastejšie uplatňoval na stropných trámoch, piestoch, mangľoch a prasliciach; používal sa aj pri výzdobe predmetov z kovu a kameňa; označenie vruborezu termínom *rováš* vychádza z použitia zárezov na rováši

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Vruba%C5%99ez>

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=3183>



Koník (linkorez)



Hrebeň (klinorez)

vřídlovec - čes. termín pre *žriedlovec*

Vstup do Jeruzalema - (Matúš 21,1-12; Marek 11,1-10; Lukáš 19,29-40; Ján 12,12-19); tiež *Príchod do Jeruzalema*, *Vjazd do Jeruzalema*, lat. Ingressus Christi super asinum in Jerusalem, Festum Palmarum, tal. Ingresso in Gerusalemme, La Domenica delle Palme, nem. Einzug in Jerusalem, Palmeneinzug Christi, angl. Christ's Entry in Jerusalem, Palm Sunday Entry; **Na druhý deň sa veľký zástup, čo prišiel na sviatky pesah, dopočul, že Ježiš prichádza do Jeruzalemu (Ján). Keď sa priblížili k Jeruzalemu (Ježiš a učeníci) a prišli do Betfage (Matúš), prišli k Betfage a Betánii pri Olivovej hore (Marek, Lukáš), poslal Ježiš dvoch učeníkov (z veršov 22,8 sa dá usudzovať, že išlo o Petra a Jána) a povedal im: „Chodte do dediny, čo je pred vami (zrejme ide o Betfage, lebo Betánia slúžila ako Ježišova domovská základňa), a hneď nájdete priviazanú oslicu a s ňou osliatko (gréc. pólös = mláďa rôznych zvierat, vrátane oslov a koní; Matúš)! Len čo do nej vojdete, nájdete priviazané osliatko, na ktorom ešte nijaký človek nesedel (odkaz na doslovné naplnenie prorocstva Zachariáša 9,9; Marek, Lukáš). Odviažte ich a privedte (Matúš).“ A keby vám niekto ničoho hovoril, povedzte: »Pán (gréc. Kyrios) ich potrebuje (Matúš) a hneď ho zasa sem vráti (Marek)«. A keby sa vás niekto (Marek), jeho majitelia (Lukáš) pýtal: »Prečo ho odväzujete«,**

poviete: »Pán ho potrebuje« (Lukáš). **A hneď ich (oslicu a osliatko) opäť prepustí (Matúš).**“ Tí, ktorých poslal, odišli a našli všetko tak, ako im predpovedal (Lukáš). Učeníci odišli a našli osliatko priviazané vonku pri bráne (dosl. gréc. amfados = na rúzcestí > tak, aby všetci mohli vidieť, ako ho učeníci odväzujú; Marek). **A keď osliatko odväzovali, povedali im jeho majiteľa: „Prečo odväzujete osliatko? Oni povedali: „Pán ho potrebuje (Lukáš).“ Oni (apoštoli) im povedali, ako im kázal Ježiš a nechali ich (Marek).**

Poviete Pán ho potrebuje: príbeh je možné čítať dvoma spôsobmi: buď išlo o predošlú dohodu medzi Ježišom a majiteľom zvierat'a, alebo o Ježišov prorocký dar; väčšina prekladateľov a komentátorov uprednostňuje druhý výklad.

Toto sa stalo, aby sa naplnilo, čo povedal prorok

„Povedzte dcére sionskej:

Hľa, tvoj Kráľ prichádza k tebe,

Tichý (v zmysle mierny, pokorný), sediaci na oslici,

na osliatku, mláďati ťažného zvierat'a“ (odkaz na Izaiáša 62,11; Zachariáša 9,9; Matúš).

Ježiš si našiel osliatko a sadol si naň, ako je napísané:

„Neboj sa, dcéra sionská.

Hľa, tvoj kráľ prichádza,

sediaci na mláďati oslice“ (Ján).

Priviedli oslicu a osliatko, pokládli na neho svoje plášte (gréc. himatia /v zmysle vytvorenia akéhosi trónu/) a on si na neho sadol (Matúš, Marek), posadili naň Ježiša (Lukáš). Ako išiel (Lukáš), veľké zástupy (Matúš), mnohí (Marek) prestierali na cestu svoje plášte (odkaz na 2Kráľov 9,13; kráľovský a mesiášsky význam gesta), iní odtínali zo stromov ratolesti (Matúš), iní zasa zelené vetvičky, čo narezali v poli (Marek) a stlali ich na cestu (Matúš). Nabrali palmových ratolestí, vyšli mu v ústrety a volali (Ján), a keď sa už priblížil k úpätiu Olivovej hory, začali celé zástupy učeníkov radostným veľkým hlasom chváliť Boha za všetky zázraky ktoré videli na vlastné oči a volali (Lukáš), a zástupy (Matúš), a tí (Marek), čo išli pred ním, i tie, čo išli za ním, volali (Matúš, Marek): „Hosanna (gréc. forma pozdravu; z hebr. hoša'na = prosím zachraň > v tomto príbehu funkcia pocty) **Synovi Dávidovmu** (prejav biblickej idealizácie Dávida ako zakladateľa izraelskej monarchie)! **Požehnaný, ktorý prichádza v mene Pánovom** (Matúš)! **Požehnané kráľovstvo nášho otca Dávida, ktoré prichádza** (Marek)! **Hosanna na výsostiach** (Matúš, Marek)!“ „**Požehnaný kráľ, ktorý prichádza v mene Pánovom** (odkaz na Žalm 118,26)! **Pokoj na nebi a sláva Bohu na výsostiach** (odkaz na spev anjelov v 2,14: *Narodenie Pána*; Lukáš)!“ „**Hosanna! Požehnaný, kto prichádza v mene Pánovom, kráľ Izraela** (Ján)!“

-vo výtvarnom umení námet Vjazd do Jeruzalemu mohol existovať ako prvá scéna *pašiového cyklu* alebo ako samostatný výjav; prvý raz sa námet objavil v kresťanskom umení 4.st. na rímskych sarkofágoch; ako súčasť pašii ho často vidieť na vitrážach a kamennej sochárskej výzdobe gotických katedrál; zdá sa, že jeho obľuba klesala v 16.st., v časoch neskorkej renesancie; umelci zobrazovali Krista sediaceho, zvyčajne obkročmo, na oslovi, osliatko ho často nasleduje; vo východnej cirkvi, uprednostňujúcej hieratický spôsob zobrazovania, Ježiš sedí bokom, spôsobom, akým sa v Oriente na oslovi jazdí; táto póza umožňovala zobrazovanie postavy spredu akoby na tróne; v pozadí kompozície býva mestská brána, z ktorej sa valí zástup mladých i starých obyvateľov; tí, čo sa nachádzajú najviac vpredu, rozprestierajú pred Ježišom svoje plášte na cestu, zatiaľ čo deti kráčajú s ratolesťami v rukách; kanonické evanjeliá sa o deťoch vôbec nezmiňujú, avšak píše o nich apokryfné *Nikodémovo evanjelium* zo 4.st.; umelci zobrazujú zvyčajne haluze palmové alebo olivové; podľa Jána ľudia nabrali palmových ratolestí, a preto sa posledná neďa pred *Veľkou nocou* nazýva Palmová (u nás *Kvetná*); sviatok je pripomienkou Vstupu, posväcujú sa vtedy halúzky a zahrnuje aj sprievod s nimi; používanie olivových ratolestí sa vysvetľuje tým, že k udalosti došlo pred jednou z východných jeruzalemských brán, ktorá sa nachádza blízko Olivovej hory; v kompozíciách raného stredoveku brána chýba alebo je iba symbolicky naznačená; od 14.st. však maliari upriamili pozornosť nielen na zobrazenie brány ako takej, ale aj na architektúru mesta s hradbami i vyčnievajúci Chrám; pred bránou Jeruzalemu maľovali už od počiatku strom, palmu alebo olivovník, na ktorý liezol, alebo už sedel *Zacheus* alebo deti, aby v zástupe prizerajúcich Ježiša dobre videli; spočiatku osamotený strom sa stal v neskorom stredoveku súčasťou krajinného pozadia, ku ktorému patrila aj Olivová hora; minimalizovanú kompozíciu Vstupu tvorí Kristus na oslovi, dvaja apoštoli a dvaja obyvatelia vítajúci Krista; základný obrazový typ sa ako vzor viacerých nemenil a pretrvával aj v nasledujúcich obdobiach (Dürer, 16.st.); Kristus sedí na oslici,

jednou rukou drží opraty, druhou žehná, prípadne drží zvitok, vedľa občas kráča osliatko; kompozíciu neskôr rozširuje množstvo sprievodných postáv v dvoch základných zoskupeniach; prvú skupinu tvoria apoštolí, ďalej svedkovia Lazárovho vzkriesenia, ktorí nasledujú Krista; druhé zoskupenie tvoria obyvatelia Jeruzalemu, ktorí vychádzajú z brány a vítajú Spasiteľa; Zacheus, zobrazovaný na strome, je bohatý colník, o ktorom Lukáš (19,3-4) hovorí, že chcel Ježiša vidieť, ale pre zástup nemohol, lebo bol malej postavy; Pobehol teda vopred a vyliezol na divý figovník; Táto príhoda, ktorá sa v evanjeliách udiala skôr, pri príchode Ježiša do Jericha, bola vo výtvarnom umení vložená do naratívne poňatej scény Vstupu; Zacheus v nej neplní úlohu *asistenčnej figúry* určenej na oživenie výjavu, ale z pôvodných súvislostí priniesol význam človeka, ktorý prezrel a prostredníctvom Ježiša bol obdarený Božou milosťou; hoci ide zvyčajne o naratívnu scénu, obsahom patrí Vstup k *triumfálnym* obrazovým typom; osol, zobrazovaný už vo výjave *Narodenia Ježiša a Úteku do Egypta*, teraz osobitne zdôrazňuje Ježišovu chudobu a pokoru, hoci v skutočnosti má skôr úlohu v naplnení starozákonných prorociev; výjav sa rýchlo rozšíril v knižnom maliarstve (*Rossanský kódex*, 6.st.), sochárstve a maliarstve (*Giotta di Bondone*, *Peter Paul Rubens*); od 13.st. sa v ľudovom umení zobrazoval Vstup osobitným spôsobom, formou sochy Krista v životnej veľkosti ťahanou na oslovi (*veľkonočný somárík/palmový osol*); pozri *Popolcová streda, pôst, pašiové hry, Žehnanie palmových ratolestí*

-starozákonné predobrazy Vstupu do Jeruzalemu: a) Pomazanie Šalamúna za kráľa kňazom Sádokom (*1Kráľov 1,33-38*); kráľ Dávid prikázal zavolať kňaza Sádoka a proroka Natana, aby pomazali Šalamúna za kráľa Izraela; Sádok s Natanom posadili Šalamúna na Dávidovu mulicu a odviekli ho k potoku *Gíchón*; tu ho Sádok pomazal olejom a zatrúbil na baraní roh a všetok ľud volal: Nech žije kráľ Šalamún b) Mojžiš vedie svoj ľud z Egypta (*Exodus 13*); keď faraón prepustil izraelský ľud, Mojžiš z poverenia Boha viedol zástup okľukou cez púšť; Boh kráčal pred nimi vo dne v oblakovom stĺpe a v noci v ohnivom stĺpe; nevzdialil sa od nich a ukazoval im cestu

Hall v súvislosti s cyklom *Umučenie Krista*: celý cyklus sa začína Vstupom do Jeruzalemu a končí *Zoslaním Ducha svätého*

Keller: zo všetkých ciest, ktoré Ježiš vykonal vo svojom živote, môžeme dosť presne sledovať jednu, jeho poslednú cestu cez Palestínu, z *Kafarnaumu* do Jeruzalemu; táto cesta z *Galiley* trvá peši tri dni; musel ísť so svojimi učeníkmi cez nepriateľsky ladenú *Samáriu*, preto sa pohyboval málo osídleným údolím pozdĺž rieky Jordán (*Marek 10,1*); Ježiš prenocoval v *Jerichu*, u židovského colníka Zachea (*Lukáš 19,2n*); odtiaľ bolo do Jeruzalemu 37 km prašnou cestou plnou serpentín pomedzi strmými horskými stenami takmer bez vegetácie, siahajúcimi až do výšky 1200m; v tomto čase sa Židia schádzajú do svätého mesta zo širokého okolia, aby tu oslávili *pesah* (nesprávne *paschu*); mestské múry sa týčia do výšky 75m nad kotlinou údolia; jeruzalemský chrám stojí oproti *Olivovej hore* a prevyšuje ostatné budovy; má 50m širokú a vysokú fasádu obrátenú na východ; celá stavba je z bieleho mramoru; ozdoby sú z čistého zlata; na severozápade chrámovej hradby čnie na kamennej výšine pevnosť Antonia; každá zob štyroch mohutných *bášt* je vysoká 35m; z južnej strany chrámoveho obvodu vedie *viadukt* k palácu *Hasmoneovcov* v Hornom meste; na najvyššom bode vnútorného mesta sa rozprestiera na západnej hradbe Herodesova rezidencia, nad ktorou sa týčia tri veže, vysoké 40, 30 a 25m; Herodes ich pomenoval Hippius, Fazel a Mariamne; odtiaľto cez množstvo domy prechádza široký múr až k chrámovému obvodu, kakže rozdeluje vnútorné mesto na dve polovice; nezlomnosť a nekompromisnosť mesta, ktoré sa bránilo všetkým mocnostiam sveta a všetkým zmenám, bolo príčinou jeho pádu; ako sa Ježiš blížil, zmocnila sa ho predtucha o budúcom osude tohto mesta: „a zaplakal nad ním“ (*Lukáš 19,41*)

<http://twoway.st/facets/subject/entry%20into%20jerusalem>

<http://www.wikipaintings.org/en/henryk-siemiradzki/the-sketch-of-christian-dirce>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Jesus>

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=4

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=5

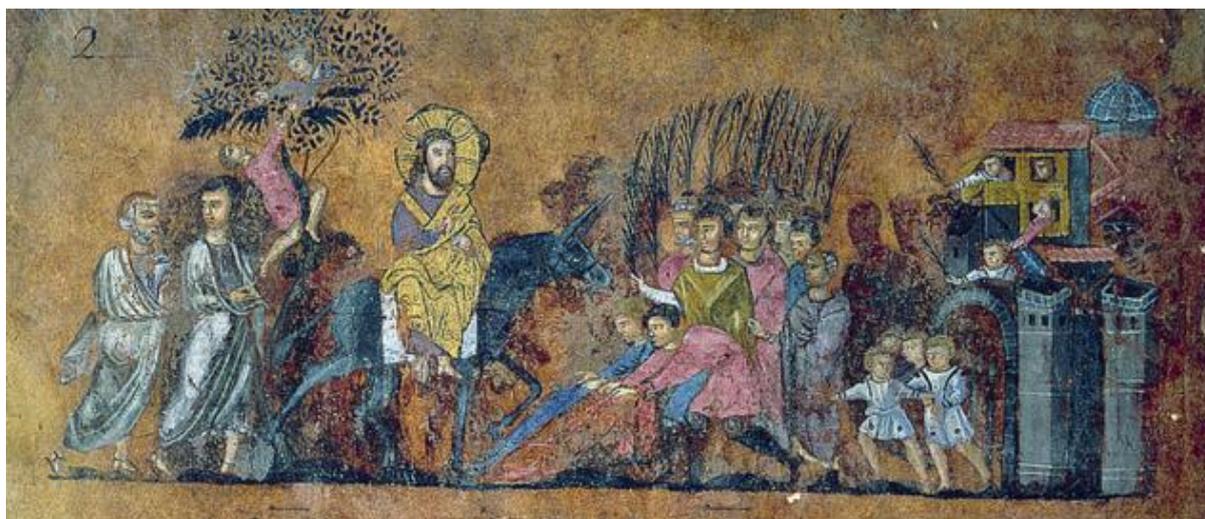
http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data&page=8



Vstup do Jeruzalemu (terakotové pútnické znamenie zo Svätej zeme, 6.st.)



Vstup do Jeruzalema. Štyria evanjelisti (Codex purpureus Rossanensis, 6.st.)



Vjazd do Jeruzalema (detail, Codex Rossanensis, 6.st.)



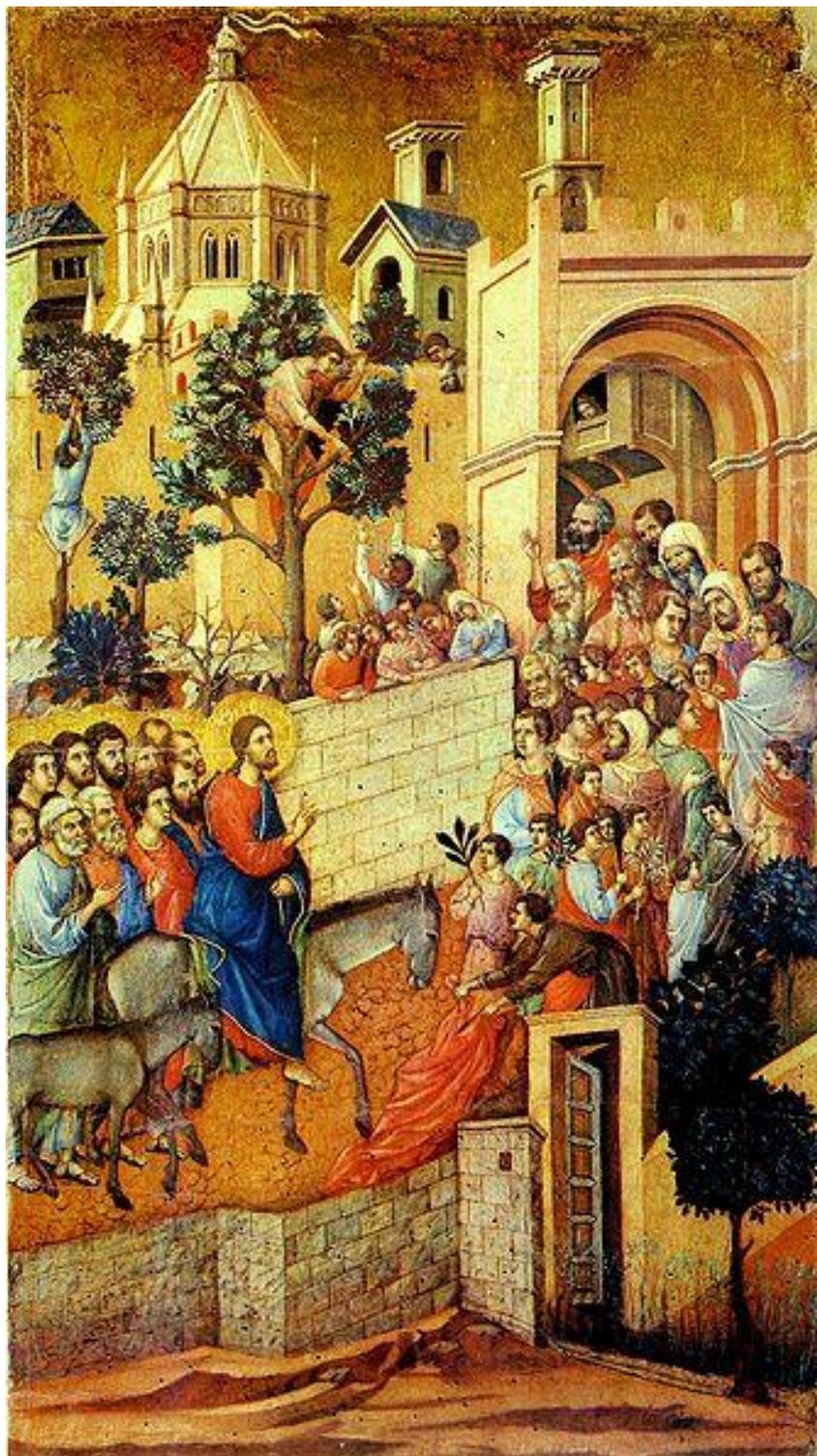
Vjazd do Jeruzalemu (Codex Egbert, 980-993)



Vstup do Jeruzalemu (iluminácia z Vyšehradského kódexu, 1085)



Vstup do Jeruzalemu (iluminácia z Psalteria svätého Ľudovíta, 1260-1270)



Duccio: Kristus prichádza do Jeruzalemu (1308)



Giotto: Víťazný vstup (freska, Scrovegni kaplnka, Padova, 1304-1306)



P. Lorenzetti: Kristov príchod do Jeruzalema (freska, bazilika sv. Francesca, Assisi, 1320)



Anonym: Vstup do Jeruzalema (kovoryt, 1455-1500)



A. Dürer: Ježišov vstup do Jeruzalemu (6.grafický list Malých pašií, 1508-1509)



Neznámy autor: Príchod Krista do Jeruzalema (1512-1541)



J. Duvet: Vstup Krista do Jeruzalemu (rytina, 1520-1530)



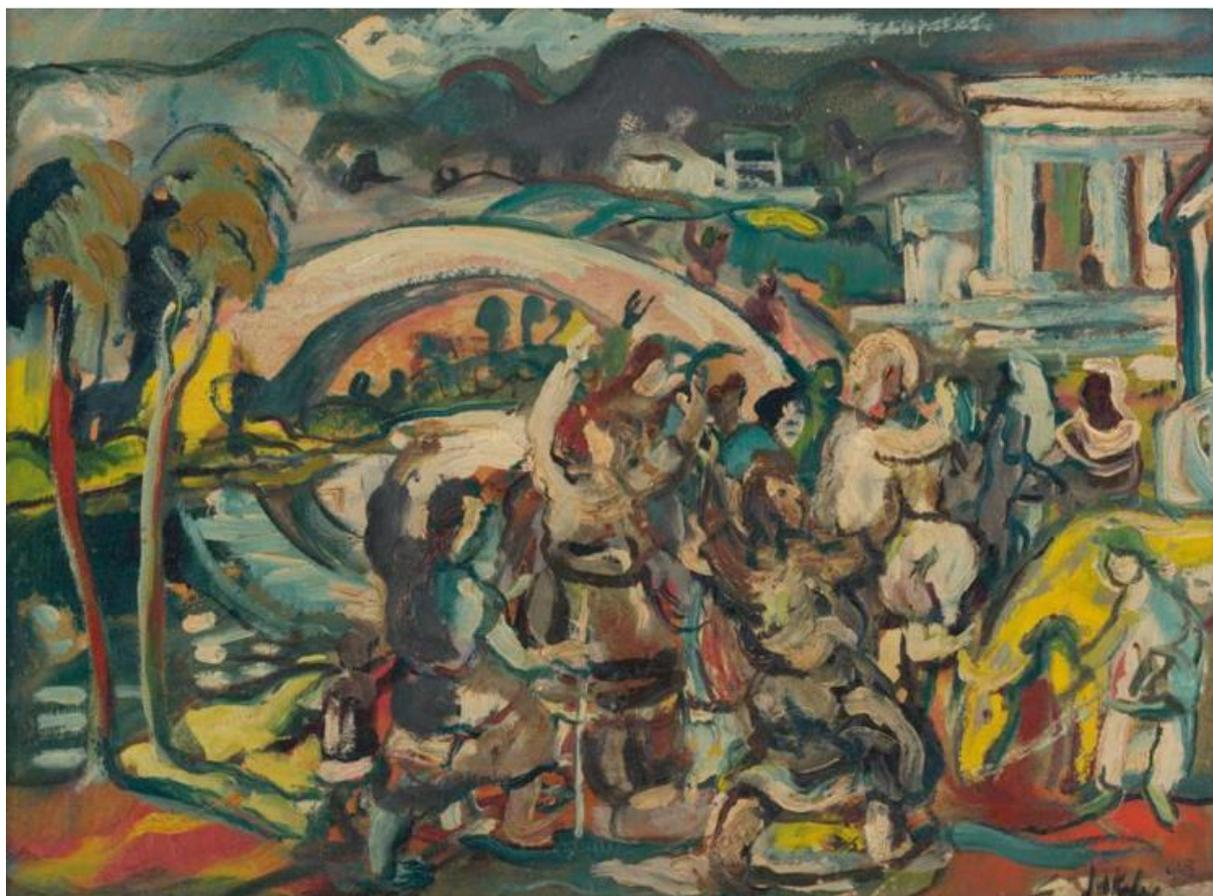
H. Wierix: Vstup do Jeruzalemu (16.-17.st.)



P. van Coecke Aelst: Vstup do Jeruzalema (16.st.)



G. Doré: Vstup Ježiša do Jeruzalemu (drevoryt, 1866)



J. Jakoby: Vchod do Jeruzalemu (1948)

všednosť - pozri *zátišie*

Všetci svätí - ikonografický typ zhromaždenia svätcov (predovšetkým s účasťou katolíckych); pozri *svätec*, *kresťanskí svätci*



J. König: Všetci svätí (1599-1601)



Stredoeurópsky maliar z 19.storočia: Všetci svätí (1870-1900)



Slovenský maliar z 18.storočia: Všetci svätí (1700-1800)



Slovenský maliar z 18.storočia: Nanebovzatie Panny Márie so zástupom všetkých svätých (1770-1800)

„všetko plynie“ - *panta rhei*

vši - hebr. חֲנִיּוֹת/hinnim; v Biblii (*Exodus 8,16-18*) tvorili tretiu ranu zoslanú na Egypt; vznikli zázračne z prachu zeme; „mor“ vší je uvedený i v *Žalme (105,31)*; výraz hinnim sa vyskytuje iba na tomto mieste; v prekladoch sú vši nahrádzané slovom komáre (hebr. kinnām), čo však spochybňuje biblickú správu, že hmyz sa zrodil z prachu, zatiaľ čo komáre sa rozmnožujú na vlhkých miestach, v barinách; v prachu sa obvykle vyskytujú iné druhy hmyzu: blchy, roztoče, kliešte a i.; revidované verzie biblie hovoria o blchách alebo piesočných blchách; *Septuaginta* hovorí



J. Siberechts: Chytanie vší (detail obrazu Maštalný dvor, 1662)



A. Both: Chytanie vší v noci pri sviečkach (bodegón, 1630)



Ad. Brouwer: Dezinfekcia proti všiam (bodegón, 1620-1638)



A. Both: Chytanie vší (1630)



B. E. Murillo: Stará žena chytá vši chlapcovi (1655-1660)



P. de Hooch: Interiér s matkou vyberajúcou vší dieťaťu (1660)



G. Libalt: Chlapec a opica (1646)



D. van Tol: Stará žena česé vlasy chlapca (17.st.)



G. Ter Borch: Matka zbavuje svoje dieťa vší (pendant, 1652-1653)



Q. van Brekelenkam: Žena vyberá svojmu dieťaťu z vlasov vši



G. ter Borch II: Rodina pri kamennom mlynčeku (17.st.)



K. Cho Yeong-Seok: Mnich chytá vši (18.st.)



T. Kittelsen: Princezná vyberá vši trollovi (1910)



L. Medňanský: Vojaci chytajú vši (1915)



Neznámy nemecký vojak: Ruská matka vyberá vší svojmu dieťaťu (okolo 1942-1944)



Feng Fasi: Chytanie vší (1948)

VŠMU - *Vysoká škola múzických umení (v Bratislave)*

VŠUP - *Vysoká škola umeleckopriemyselná (v Prahe)*

VŠVU - *Vysoká škola výtvarných umení (v Bratislave)*